ULUSLARARASI TURKCESS KONGRESİ

XI. Uluslararası TURKCESS

Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi

18-20 Eylül 2025
Hasan Kalyoncu Üniversitesi - Gaziantep

TAM METİN KİTABI

-Cilt 2-

www.turkcess.net

XI. ULUSLARARASI TURKCESS EĞİTİM VE SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

TAM METİN KİTABI

Cilt 2

Editör Kurulu

Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ

Doç. Dr. Ümit POLAT

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Limited Şirketi'ne aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz**.**

Kitapta yer alan bölümlerin içeriğinin tüm sorumluluğu bölüm yazarlarına aittir.

Yayın Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Teknik Editörler: Öğr. Gör. Dr. Ali ATEŞ

Arş. Gör. Kadir COŞKUN

ISBN: 978-625-5711-26-7

Materyal Türü: Elektronik Kitap (Çevrimiçi / Web Tabanlı)

Yayın Tarihi: Eylül, 2025

Web: www.turkcess.net

E-Posta: turksosbilder@gmail.com

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel: (0312) 4882 00 11

Web: https://vizetek.com.tr/

E-Posta: vizetekyayincilik@gmail.com

Yayınevi Sertifika No: 41575

DESTEK VEREN KURUM VE KURULUŞLAR

Gaziantep Valiliği	Gaziantep Belediyesi	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Kırgızistan–Türkiye Manas Üniversitesi	Yıldız Teknik Üniversitesi	Buhara Devlet Pedagoji Enstitüsü	Kastamonu Üniversitesi
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Nigde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi
Nahçıvan Devlet Üniversitesi	Karamanoglu Mehmetbey Üniversitesi	Yakın Doğu Üniversitesi	Balıkesir Üniversitesi
L.N. Gumilyov Eurasian National Universit	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Üniversitesi
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi	Tekirdag Namık Kemal Üniversitesi	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
Giresun Üniversitesi	Ordu Üniversitesi	Harran Üniversitesi	Bitlis Eren Üniversitesi
Kafkasya Üniversiteler Birligi	Gaziantep Ticaret Odası	Vizetek Yayıncılık	Tarık Akay

ONUR KURULU

Kişi	Kurum	Ülke
Kemal ÇEBER	Gaziantep Valisi	Türkiye
Fatma ŞAHİN	Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı	Türkiye
Prof. Dr. Gül Rengin KÜÇÜKERDOĞAN	Hasan Kalyoncu Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Alpaslan CEYLAN	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Rektörü	Kırgızistan
Prof. Dr. Turgay UZUN	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Erhan ÖZDEN	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Ayşegül KOMSUOĞLU ÇITIPITOĞLU	İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Eyüp DEBİK	Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Hasan USLU	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Akın LEVENT	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Ahmet Hamdi TOPAL	Kastamonu Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Mentor ALİSHANİ	Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi Rektörü	Kosova
Prof. Dr. Bahodir MA'MUROV	Buhara Devlet Pedagoji Enstitüsü Rektörü	Özbekistan
Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Veysel EREN	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. İsmail Hakkı ÖZÖLÇER	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof.Dr. Mehmet Tahir GÜLLÜOĞLU	Harran Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Yılmaz CAN	Giresun Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Tamer ŞANLIDAĞ	Yakın Doğu Üniversitesi Rektörü	KKTC
Prof. Dr. Hamit Emrah BERİŞ	Çukurova Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Yerlan Battashevich SYDYKOV	L.N. Gumilyov Eurasian National University Rektörü	Kazakistan

Kişi	Kurum	Ülke
Prof. Dr. Alptekin YASIM	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. R. Cüneyt ERENOĞLU	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Necmettin ELMASTAŞ	Bitlis Eren Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Mümin ŞAHİN	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Orhan BAŞ	Ordu Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Yücel OĞURLU	Balıkesir Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Mehmet GAVGALI	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Elbrus İSAYEV	Nahçıvan Devlet Üniversitesi Rektörü	Nahçıvan
Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ	Kafkasya Üniversiteler Birliği Başkanı	Türkiye
Mehmet Tuncay YILDIRIM	Gaziantep Ticaret Odası Başkanı	Türkiye

DÜZENLEME KURULU BAŞKANLARI

Kişi	Kurum	Ülke
Prof. Dr. Latife ÖZAYDIN	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. M. Engin DENİZ	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ümit POLAT	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	Türkiye

DÜZENLEME KURULU

Kişi	Kuurm	Ülke
Prof. Dr. Akmatali ALİMBEKOV	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	Kırgızistan
Prof. Dr. Durmuş ÜMMET	Marmara Üniversitesi	Türkiye
Prof.Dr. Elçin İbrahimov	Karabağ Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Fulya TÜRK	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Metin DENİZ	Bartın Üniversitesi	Türkiye

Prof. Dr. Nathan PERRON	Northwestern University	ABD
Prof. Dr. Ramin ALİYEV	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Bankova İVANNA	Komrat Devlet Üniversitesi	Moldova
Doç. Dr. Elchin SÜLEYMANOV	Baku Mühendislik Universitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Gulnoza EGAMBERDiYEVA	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi	Özbekistan
Doç. Dr. Mirkhanova Gulandom RUSTAMOVNA	Buhara Devlet Pedagoji Enstitüsü	Özbekistan
Doç. Dr. Muhammed SALMAN	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Nuri Can AKSOY	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Serdan KERVAN	Prizren Üniversitesi Rektör Yardımcısı	Kosova
Prof. Dr. Shakhmaran SEİLOV	L.N. Gumilyov Eurasian National University	Kazakistan
Doç. Dr. Ümüt ARSLAN	University of Nebraska at Kearney	ABD
Dr. Öğr. Üyesi Fadıl ŞİRAZ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Gürcan ŞEKER	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Öğr. Gör. Dr. Ali ATEŞ	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	Türkiye
Arş. Gör. Kadir COŞKUN	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye

SEMPOZYUM SEKRETERYASI

Kişi	Kurum	Ülke
Öğr. Gör. Dr. Ali ATEŞ	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi	Türkiye
Arş. Gör. Kadir COŞKUN	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye
Aslı YAYLACI	Kapadokya Üniversitesi	Türkiye
Büşra GÜLER	Gazi Üniversitesi Doktora Öğrencisi	Türkiye
Ayşe Sena KANDEZOĞLU	Kastamonu Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi	Türkiye

BİLİM KURULU

Kişi	Kurum	Ülke
Ord. Prof. Dr. Abel MUHARREMOV	Bakü Devlet Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Ahmet KESER	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Ord. Prof. Dr. Aydın KAZIMZADE	Bakü Devlet Üniversitesi Rektör Yardımcısı	Azerbaycan
Ord. Prof. Dr. İsa HƏBİBBƏYLİ	Azerbaycan Milli İlimler Akademisi	Azerbaycan
Prof. Dr. Abdullah IŞIKLAR	Bursa Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Abdullah TEMİZKAN	Ege Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Abdurrahman TARİKÇİ	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Adile EMİROVA	Sanayi ve Pedagoji Üniversitesi	Kırım
Prof. Dr. Adnan BAKİ	Karadeniz Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ahmet ARSLAN	Namık Kemal Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Akmatali ALİMBEKOV	Kirgizistan-Türkiye Manas Üniversitesi	Kırgızistan
Prof. Dr. Aleksander KADİRBAYEV	Moskova Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Prof. Dr. Ali Efdal ÖZKUL	Yakın Doğu Üniversitesi	KKTC
Prof. Dr. Ali Fuat ARICI	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Alikram ABDULLAYEV	Devlet İdarecilik Akademisi	Azerbaycan
Prof. Dr. Almas BİNNƏTOVA	Nizami adına Edebiyat Enstitusu	Azerbaycan
Prof. Dr. Asəf ZAMANOV	Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN	Ahi Evran Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Barış DEMİRCİ	Ankara Müzik Ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Bilal DUMAN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Buludxan XƏLİLOV	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Bülent ALCI	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Bülent ARI	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Cangoroz KANİMETOV	İ. Arabayev Üniversitesi	Kırgızistan
Prof. Dr. Ceenbek ALİMBAYEV	Kirgizistan-Türkiye Manas Üniversitesi	Kırgızistan
Prof. Dr. Cəfər CƏFƏROV	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Çetin SEMERCİ	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ebulfez SÜLEYMANLI	Üsküdar Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Elchin SULEYMANOV	Azerbaycan Üniversitesi	Azerbaycan

Kişi	Kurum	Ülke
Prof. Dr. Elçin BABAYEV	Bakü Devlet Üniversitesi Rektörü	Azerbaycan
Prof. Dr. Elçin MEMMEDOV	Bakü Devlet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı	Azerbaycan
Prof. Dr. Elena OGANOVA	Moskova Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Prof. Dr. Erdal HAMARTA	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Erdinç ÖZTÜRK	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Erkin NURİDDİNOV	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi	Özbekistan
Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Farhad RAHMANOV	Azerbaycan Devlet Iktısad Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Fatma Ebru IKIZ	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Feyza DOYRAN	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Fikret GÜLAÇTI	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Firdevs HUSAMATİNOVA	Ufo Enstitü Direktörü	Başkurdistan
Prof. Dr. Firdevs Savi ÇAKAR	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Gali GALİYEV	Ufa Sosyal Teknoloji Üniv. Rektörü	Başkurdistan
Prof. Dr. Güven ÖZDEM	Giresun Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Hakan AKDAĞ	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Hüseyin ASKEROV	Bakü Devlet Üniversitesi Dil ve Edebiyat Tedrisi Kürsüsü Başkanı	Azerbaycan
Prof. Dr. İbrahim COŞKUN	Trakya Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İbrahim ERDAL	Bozok Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN	İstanbul-Boğaziçi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İsmet TÜRKMEN	Gazi Osmanpaşa Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İzzet RÜSTEMOV	Bakü Devlet Üniversitesi Sosyoloji Kürsüsü Başkanı	Azerbaycan
Prof. Dr. Kaldibek BOLEEV	Taraz Beşerı Bilimler Üniversitesi	Kazakistan
Prof. Dr. Kaya YILDIZ	Bolu İzzet Baysal Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Kemalettin KUZUCU	Marmara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Korkut ULUDAĞ	Balıkesir Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Kürşat KARACABEY	Adnan Menderes Üniversitesi	KKTC
Prof. Dr. Latife ÖZAYDIN	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Lemara SELENDİLİ	Kırım Federal üniversitesi	Kırım
Prof. Dr. M. Akif SÖZER	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye

Kişi	Kurum	Ülke
Prof. Dr. Mehmet Hanifi ASLAN	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Merdan GÜVEN	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mukhtarkhan ORAZBAY	Yabancı Diller ve Yüksek Kariyer Üniversitesi	Kazakistan
Prof. Dr. Murat DOĞDUBAY	Balıkesir Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK	Gazi Osmanpaşa Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa DAŞ	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa DENKTAŞ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa GÜÇLÜ	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa KAYA	Cumhuriyet Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa KOÇ	Düzce Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa TALAS	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mücahit KAĞAN	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Nergüz Bulut SERİN	Lefke Avrupa Üniversitesi	KKTC
Prof. Dr. Nevin ERGAN	Hacettepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Nilüfer DARICA	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Nigar ABBASZADƏ	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Nizameddin MAHMUDOV	Özbekistan Bilimler Akademisi Dil ve Edebiyat Enstitüsü	Özbekistan
Prof. Dr. Nuriye SEMERCİ	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Oğuz SERİN	Lefke Avrupa Üniversitesi	KKTC
Prof. Dr. Orhan DERMAN	Hacettepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU	Hacettepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Özlem ÇAKIR	Ankara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Petrova Tatyana NİKOLAEVNA	Mari Devlet Üniversitesi	Rusya
Prof. Dr. Fuad MEMMEDOV	Devlet İdarecilik Akademisi	Azerbaycan
Prof. Dr. Recep Ebdülelioğlu Ağayev	Naxçıvan Dövlet Universitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Rabiyet ASLANOVA	Bakü Devlet Üniversitesi Felsefe Kürsüsü Başkanı	Azerbaycan
Prof. Dr. Ramin ALİYEV	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Rüstem ŞÜKÜROV	Çuvaş Pedagojik Devlet Üniversites Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Prof. Dr. Sadık Yüksel SIVACI	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Türkiye

Kişi	Kurum	Ülke
Prof. Dr. Sefa BULUT	İbn Haldun Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Seher SEVİM	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Selçuk UYGUN	Süleyman Demirel Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Shuxrat SİROJİDDİNOV	Taşkent Devlet Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi	Özbekistan
Prof. Dr. Sırrı AKBABA	Üsküdar Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Suat ÜNLÜ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Tacida HAFIZ	Priştine Üniversitesi	Kosova
Prof. Dr. Tamara GURTUEVA	Yeditepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Tashtan SİYAEV	Narin Devlet Üniversitesi	Kırgızistan
Prof. Dr. Tatyuana PETROVA	Çuvaş Pedagojik Devlet Üniversitesi Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Prof. Dr. Tehran ELİŞANOĞLU	Nizami adına Edebiyat Enstitusu	Azerbaycan
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU	Michigan State University	ABD
Prof. Dr. Timur VURAL	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Tuba BÜYÜKBEŞE	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Tuncay DİLCİ	Cumhuriyet Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Tuuganbayu KONURBAYEV	İ. Arabayev Üniversitesi	Kırgızistan
Prof. Dr. Tümen SOMMUNCUOĞLU	Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Tynyshtyk YERMEKOVA	Kazakstan Egitim Akademisi	Kazakistan
Prof. Dr. Yahya AKYÜZ	Ankara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Yıldız KIZILABDULLAH	Ankara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Yılmaz YEŞİL	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Zamira BAUBEKOVA	Kazakstan Egitim Akademisi	Kazakistan
Prof. Dr. Yaşare AKTAŞ ARNAS	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Cengiz BUYAR	Manas Üniversitesi Üniversitesi	Kırgızistan
Doç. Dr. Abdurashid JABBAROV	Semerkant Üniversitesi	Özbekistan
Doç. Dr. Adem YILMAZ	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ahmet Melih GÜNEŞ	Balıkesir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Aygün BAĞIRLI	Diller Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Aygün KERIMOVA	Bakü Devlet Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Ayşe DEMİR	Yıldırım Beyazit Üniversitesi	Türkiye

Kişi	Kurum	Ülke
Doç. Dr. Bankova İVANNA	Komrat Devlet Üniversitesi	Moldova
Doç. Dr. Behçet ÖZNACAR	Yakın Doğu Üniversitesi	KKTC
Doç. Dr. Bilgehan EREN	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Birsen BAĞÇECİ	Çukurova Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Buket ÜNDEMİR	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Burak DELİCAN	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Burcu GÜRKAN ERCAN	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Canan Olpak KOÇ	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Cemre ERTEN TATLI	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Cüneyit AKAR	Uşak Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Döndü Neslihan BAY	Osmangazi Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Durmuş ÜMMET	Marmara Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Eda DİNERİ	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Elman NESİROV	Devlet İdarecilik Akademisi	Azerbaycan
Doç. Dr. Elmira GOCAYEVA	Azerbaycan Turizm ve Menecment Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Emma EKEEVA	Daali Altay Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Doç. Dr. Ethem YEŞİLYURT	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Eyüp YÜNKÜL	Balıkesir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Fahri SEZER	Balıkesir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Fatima KOZYBAKOVA	El Farabi Milli Üniversitesi	Kazakistan
Doç. Dr. Fuat Serkan SAY	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Gizem AKCAN	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Gökay KELDAL	Malatya İnönü Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Gökmen KANTAR	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Gulnoza EGAMBERDiYEVA	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi	Özbekistan
Doç. Dr. Gülfem MUŞLU KAYGISIZ	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Halil UZUN	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Hamdi KORKMAN	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. İbrahim AKBEN	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Kemale NECEFOVA	Azerbaycan Devlet Iktisad Universitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Korkmaz MUSTAFAYEV	Diller Üniversitesi	Azerbaycan

Kişi	Kurum	Ülke
Doç. Dr. Lala HASANOVA	Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi- UNEC	Azerbaycan
Doç. Dr. Mamatali MURZAEV	Manas Üniversitesi Üniversitesi	Kırgızistan
Doç. Dr. Mehmet Akif ERDENER	Balıkesir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mehmet Buğra ÖZHAN	Atatürk Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mislimkan AYDAROVA	Batken Devlet Üniversitesi	Kırgızistan
Doç. Dr. Muammer ERGÜN	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Muhamedrahim KURSABAEV	Astana Turizm Üniversitesi	Kazakistan
Doç. Dr. Muhtor NASiROV	Semerkant Üniversitesi	Özbekistan
Doç. Dr.Murat İnce	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Murat Özkan	Ordu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mustafa ÖZGENEL	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mürteza HASANOĞLU	TDevlet İdarecilik Akademisi	Azerbaycan
Doç. Dr. Necmettin ÖZMEN	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Nuri Can AKSOY	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Nurlan ŞADIEV	Oş Devlet Üniversitesi	Kırgızistan
Doç. Dr. Odil KUYSİNOV	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi	Özbekistan
Doç. Dr. Özge KELLECİ ALKAN	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Özlem ÜZÜMCÜ	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ramazan ALABAŞ	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Raşit KOÇ	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Resul BAĞI	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Sami PEKTAŞ	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Seda SIVACI	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Selim GÜNDOĞAN	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Serdar BİROĞUL	Düzce Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Sevilay YILDIZ	Bolu İzzet Baysal Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Suat KILIÇARSLAN	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Şener ŞENTÜRK	19 Mayıs Üniversitesi	KKTC
Doç. Dr. Şermin METİN	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Toğrul HALİLOV	Nahçıvan Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Tuğçe ERDAL	Bozok Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ufuk AKBAŞ	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye

Kişi	Kurum	Ülke
Doç. Dr. Ümmügülsüm CANDEĞER	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Yagut ALIYEVA	Bakü Devlet Universitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Yakup DOĞAN	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Yalçın BAY	Anadolu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Yavuz Ercan GÜL	Manas Üniversitesi Üniversitesi	Kırgızistan
Doç. Dr. Yusuf BİLGE	Sabahattin Zaim Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Fadil ŞİRAZ	19 Mayıs Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Gürcan ŞEKER	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Nükhet ELTUT KALENDER	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğretim Üyesi Saadet YAPAN	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Sami ACAR	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Selda AKDEMİR	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Veysel ÇOŞKUN	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Alparslan ARGUN	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi	Türkiye
Dr. Cemile HASANOVA	Azerbaycan Devlet Iktisad Universitesi	Azerbaycan
Dr. Ciden Sena MENABİT	Yabancı Diller Merkezleri	Romanya
Dr. Çisem UZUN	Üsküdar Üniversitesi	Türkiye
Dr. Elfina SİBGATULLİNA	Moskova Bilimler Akademisi	Rusya Federasyonu
Dr. Elvin HASAN	Eğitim Bakanlığı	Makedonya
Dr. Emine BAYRAKTAROVA	Sofya Yüksek İslam Enstitüsü	Bulgaristan
Dr. Enise ABİBULLAYE	Sanayi ve Pedagoji Üniversitesi	Kırım
Dr. Erdal Kılınç	Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürü	Türkiye
Dr. Harun BEKİR	Plovdiv Üniversitesi	Bulgaristan
Dr. Hülya KATANALP BİROĞUL	Kocaeli Üniversitesi	Türkiye
Dr. İrina KAYAN-POKROVSKAYA	Sofya Yüksek İslam Enstitüsü	Bulgaristan
Dr. Nazim CAFEROV	Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi- UNEC	Azerbaycan
Dr. Roza ABDIKULOVA	Milli Eğitim Akademisi	Kırgızistan
Dr. Sugra HUMBATOVA	Azerbaijan State University of Economy	Azerbaycan
Dr. Taleh XELİLOV	Kirgizistan-Türkiye Manas Üniversitesi	Kırgızistan
Dr. Veronica NEDELCU	Ovidius Üniversitesi	Romanya

TAM METİN BİLDİRİLER

FEN EĞİTİMİ BAĞLAMINDA ÖĞRETMEN ADAYLARININ BİLİMSEL MEDYA OKURYAZARLIKLARININ İNCELENMESİ 1

PROGRAMLAMA EĞİTİMİNDE YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ İPUCU ARACININ KULLANIMINA İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ..... 9

ÇOCUK RESİMLERİNDEKİ GEOMETRİK BİÇİMLERİN SANATSAL İFADE SÜRECİNDEKİ ROLÜ 20

TÜBİTAK 4004 DOĞA EĞİTİMİ VE BİLİM OKULLARI DESTEKLEME PROGRAMI KAPSAMINDA SINIF ÖĞRETMENLERİNE YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRİLEN "SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIMLA GELECEĞE" PROJESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 31

PDR LİSANS ÖĞRENCİLERİYLE YÜRÜTÜLEN ''KARİYER YOLCULUĞU" UYGULAMASININ ETKİLİLİĞİ: İKİ OLGU SUNUMU..... 38

"KELİME FARKINDALIĞI" KAVRAMINA İLİŞKİN NİTEL BİR ARAŞTIRMA: SINIF ÖĞRETMENLERİ NE DİYOR? 45

KUMAR BAĞIMLILIĞINI ELE ALAN AKADEMİK ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ..... 66

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE OKUL TÜKENMİŞLİĞİ BİR META-TEMATİK ANALİZ ÇALIŞMASI 79

EVLİ BİREYLERİN EVLİLİK DOYUMLARININ KONTROL ODAĞI VE DUYGUSAL ZEKÂ İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ 86

+1 UYGULAMALI EĞİTİM MODELİ MEMNUNİYETİNE İLİŞKİN AKADEMİSYEN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ..... 103

+1 UYGULAMALI EĞİTİM MODELİ MEMNUNİYETİNE İLİŞKİN İŞVEREN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ..... 111

ALGILANAN HELİKOPTER EBEVEYN TUTUMLARININ SOSYO-DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ 119

YAPAY ZEKÂNIN AİLE KAVRAMI İLE İLİŞKİSİ:AİLE YAŞAMINA YANSIMALARI,DANIŞMANLIKTA KULLANIMI VE YENİ SINIRLAR..... 133

TÜRK TOPLUMUNDA TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİN DEĞİŞİMİNİN BOŞANMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 140

MESLEK LİSELERİNDE HALKLA İLİŞKİLER BRANŞI ALANINDA VERİLEN EĞİTİMİN YAPAY ZEKÂ ARAÇLARINA ENTEGRASYONU: MÜFREDAT İNCELEMESİ VE ÖNERİLER 150

EBEVEYNLERİN POZİTİF ŞEMALARI İLE DİJİTAL EBEVEYNLİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE EVLİLİK DOYUMUNUN ARACI ROLÜ..... 175

ROMANTİK İLİŞKİLERDE PARTNER ŞİDDETİ İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ: 2020-2025..... 188

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN EFL TEACHER EDUCATION: A STUDY ON ATTITUDES AND ANXIETY..... 198

PROJE OKULLARINDA GÖREV YAPAN BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE OKUL SPOR KULÜPLERİNDE YAŞANAN SORUNLARIN İNCELENMESİ 203

KANSER TANISININ RUHSAL YANKILARIYLA YÜZLEŞMEK: PSİKO-ONKOLOJİ DE TANI ALGISI, BİLİŞSEL DEĞERLENDİRME VE RUHSAL DAYANIKLILIK 208

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİNDE YAPAY ZEKÂ: AVANTAJLAR VE RİSKLER..... 215

ALKOL KULLANIMI İLE İLGİLİ NÖROPSİKOLOJİ ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ..... 226

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA ÜZERİNE ALANYAZIN TARAMASI 235

BEYNİN ARAMA VE İSTEK GÜCÜ, MOTİVASYON VE PSİKOLOJİK DURUMLARLA İLİŞKİSİ: JAAK PANKSEPP'İN ÇALIŞMALARININ İNCELENMESİ..... 244

AZERBAYCAN'DA EĞİTİM EKONOMİSİNİN GELİŞME BEKLENTİLERİ VE ZORLUKLARI 251

ROMANTİK İLİŞKİSİ OLAN BİREYLERDE BİLİNÇLİ FARKINDALIK, DUYGUSAL ZEKÂ, MENTAL İYİ OLUŞUN İLİŞKİ DOYUMU İLE İLİŞKİSİ..... 255

DİJİTAL ÇAĞIN GÖRSEL DİLİ EMOJİ VE DAHASI..... 270

OKULÖNCESİ EĞİTİMDE MONTESSORİ TEMELLİ BÜTÜNLEŞTİRİLMİŞ DİKKAT VE ZEKÂ UYGULAMA MODÜLÜ (DİZEM)..... 289

DİJİTAL BAĞIMLILIK VE SOSYAL İZOLASYONUN SİNEMAYA YANSIMASI: DİSCONNECT ÜZERİNE BİR İNCELEME..... 295

EĞİTİMDE YAPAY ZEKÂNIN ÖĞRETMEN ROLÜNE ETKİSİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ..... 314

DİJİTAL BAĞIMLILIKLA MÜCADELEDE SOSYOLOJİK PERSPEKTİF: DİJİTAL DETOKS, MİNİMALİZM VE DİYETİN TOPLUMSAL ETKİLERİ 325

FIRSATLAR, RİSKLER VE İNSAN ODAKLI DÖNÜŞÜM BAĞLAMINDA EĞİTİMDE YAPAY ZEKÂNIN KULLANIMI 337

DİJİTALLEŞEN DÜNYADA ÇALGI EĞİTİMİ: BAĞLAMA ÖĞRETİMİNDE ETKİLEŞİMLİ DERS MATERYALİ 349

E-TİCARETİN VERİMLİLİĞİNİ ARTIRMADA DİJİTAL TEKNOLOJİLERİN ROLÜ 357

PDR EĞİTİMİNDE TEMEL KONULARIN BELİRLENMESİ: KAYNAK KİTAPLARIN TEMATİK ANALİZİ 364

ANLAMAYA DAYALI TASARIM (UBD) TEMELLİ FEN ÖĞRETİMİNİN AKADEMİK BAŞARI VE ÖZYETERLİK ALGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ..... 371

DEĞERLER EĞİTİMİNİN TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ'NDEKİ YERİ VE UYGULANABİLİRLİĞİ 390

DİJİTAL ÇAĞDA İNSAN ODAKLI MÜŞTERİ EĞİTİMİ: İŞLETME PERSPEKTİFİNDEN BİR İNCELEME..... 397

KAPSAYICI EĞİTİMİN TÜRKÇE DERSLERİNDE KULLANIMI VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ 407

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNDE ÖZ DÜZENLEME TEMELLİ AKRAN ZORBALIĞI ÖNLEME PROGRAMININ ETKİSİ 418

EĞİTİMDE YAPAY ZEKÂ TEKNOLOJİSİNE İLİŞKİN YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ..... 436

ORTAOKUL DÜZEYİNDE OYUN TABANLI ARAŞTIRMALAR: LİTERATÜRDEKİ EĞİLİMLERİN GÖRSELLEŞTİRİLMESİ 445

EĞİTİMDE DİJİTAL DÖNÜŞÜMÜN ETKİLERİ VE DİJİTAL LİDERLİK..... 453

PSİKOLOJİK VE PSİKOFARMAKOLOJİK MÜDAHALELERE YÖNELİK TOPLUMSAL ÖNYARGILAR: DİRENÇTEN KABULE GİDEN YOL 463

OKUL DESTEK ÖLÇEĞİ: LİSE ÖĞRENCİLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ 469

ÖĞRETMENLERİN EĞİTİMDE YAPAY ZEKÂ KULLANIMINA YÖNELİK ALGILARI 479

YAPAY ZEKÂ VE DİJİTAL MEDYANIN AİLE SİSTEMLERİ VE İNSAN BAĞLARI ÜZERİNDEKİ DÖNÜŞTÜRÜCÜ ETKİLERİ 486

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SİBER ZORBALIK VE SİBER MAĞDURİYET DÜZEYLERİ İLE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ 495

YETİŞKİN BİREYLERDE SAHTEKÂR FENOMENİ İLE İLİŞKİLİ OLABİLECEK DEĞİŞKENLERİN İNCELENMESİ..... 500

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ 5.SINIF TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ CIPP MODELİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ 506

YETİŞKİN BİREYLERDE ROMANTİK İLİŞKİ İSTİKRARININ YORDAYICILARI OLARAK KENDİNE YÖNELİK MÜKEMMELİYETÇİLİK VE PARTNERE YÖNELİK MÜKEMMELİYETÇİLİĞİN İNCELENMESİ 523

YAPAY ZEKÂ İLE İÇERİK ANALİZİ: İNSAN KODLAMASI İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME 534

ŞEFFAF VE ERİŞİLEBİLİR SOSYAL HİZMETLERİN ALTYAPISI: AZERBAYCAN E-SOSYAL PORTALI ÜZERİNE BİR ANALİZ..... 546

Z KUŞAĞINDA PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE SOSYAL MEDYA ETKİLEŞİMİ..... 555

TÜRKİYE'DE KULLANILAN DİJİTAL MÜZİK YAZILIMLARININ GÖRME YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLER AÇISINDAN ERİŞİLEBİLİRLİĞİNİN İNCELENMESİ 562

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ OKUMA BECERİSİNİN ÖZDÜZENLEMESİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ 568

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL GÖRÜNÜŞ KAYGISI, ÖZ ŞEFKAT VE STRESLE BAŞA ÇIKMA TARZLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ 580

ÖĞRETMEN ADAYLARININ PROGRAM OKURYAZARLIKLARININ GELİŞTİRİLMESİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI..... 591

YAPAY ZEKÂ İLE AİLE YAPISINDAKİ DEĞİŞİMLER..... 600

ÇALIŞANLARIN SESSİZ İSTİFALARI İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR: DERLEME ÇALIŞMASI 613

YAŞAM DOYUMU KONUSUNDA TÜRKİYE'DE PSİKOLOJİ İLE EĞİTİM VE ÖĞRETİM ANA BİLİM DALLARINDA 2022-2024 YILLARI ARASINDA YAPILAN DOKTORA TEZLERİNİN İNCELENMESİ 625

DİJİTAL OYUN BAĞIMLILIĞINI AZALTMAYA YÖNELİK PSİKO-EĞİTİM PROGRAMLARININ ETKİLİLİĞİ: BİR META-ANALİZ ÇALIŞMASI 634

CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİTİM ANLAYIŞINDA FEN BİLİMLERİNE VE UYGULAMALI EĞİTİME VERİLEN ÖNEMİN TARİHSEL ARKA PLANI VE GÜNÜMÜZE YANSIMALARI 657

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE MONTESSORİ TEMELLİ BÜTÜNLEŞTİRİLMİŞ DİKKAT VE ZEKÂ UYGULAMA MODÜLÜ (DİZEM) 683

ÖYKÜLEŞTİRME TABANLI STEM ETKİNLİKLERİNİN OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ÖĞRENME VE YENİLİK BECERİLERİNE ETKİSİ 690

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE FLÖRT ŞİDDETİ DAVRANIŞLARINA YÖNELİK TUTUMLARIN UMUTSUZLUK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE KENDİNİ AÇMA DEĞİŞKENİNE GÖRE ANLAMLI BİR FARKLILIK VAR MIDIR? 698

YAŞAM BOYU ÖĞRENMENİN FARKLI DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ 700

YENİLENEN TÜRK DİLİ EDEBİYATI DERS PROGRAMINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ 706

ATASÖZLERİNİN ENGELLİLİĞE BAKIŞ AÇISININ GELECEĞİN PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ GÖZÜNDEN İNCELENMESİ 712

AZERBAYCAN'DA HALK SAĞLIĞI YÖNETİMİ SÜRECİNDE YAPAY ZEKÂ VE VERİ ANALİTİĞİ SÜRECİNDE YAPAY KALİTESİNİN ARTIRILMASINDA ETKİSİ 724

DİJİTAL SÖZLÜK KULLANIMININ TÜRKÇE EĞİTİMİNDE SÖZ VARLIĞI GELİŞİMİNE KATKISI 733

DİJİTAL ORTAMLARDA ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ ETKİLEŞİMİ: EMPATİ TEMELLİ İNSAN ODAKLI YAKLAŞIMLAR 736

DISSOCIOGENIC ORIGINS AND PSYCHOSOCIOPOLITICAL COMPONENTS OF NECRIPHYSIPHILIA 746

INDIVIDUATION AND REGENERATIVE DISSOCIATION IN THE FACE OF SELF-SABOTAGE FROM THE PERSPECTIVE OF DISSOANALYTIC THEORY 753

OYUNLAŞTIRILMIŞ ATÖLYELER YOLUYLA KÜLTÜREL MİRAS ÖĞRENİMİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI 759

YAPAY ZEKÂ İLE PSİKOEĞİTİM VE SOSYAL MEDYANIN AİLE İÇİ ETKİLEŞİMLERE ETKİSİ 786

BAĞIMLILIKTAN SUÇ ENDÜSTRİSİNE: ÇEVRİM İÇİ KUMAR VE DİJİTAL OYUNLARIN TOPLUMSAL GÜVENLİĞE ETKİSİ 792

BELİREN YETİŞKİNLERDE ÖZNEL MUTLULUĞUN DUYGUSAL ZEKÂ, ÖZ YETERLİLİK, DİJİTAL DUYGU BULAŞMASI VE GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU BAKIMINDAN YORDANMASI 805

MÜZİK PERFORMANSLARINDA DİJİTALLEŞME: SANAL KORO ÖRNEĞİ 816

DİJİTAL SİSTEMLERİN ADLİ PSİKOLOJİK HİZMETLERDE KULLANIMI 822

KUŞAKLARARASI ETKİLEŞİM VE İNSAN ODAKLI EĞİTİM:DİJİTAL DÜNYANIN PERSPEKTİFİNDEN 833

ERGENLERİN PROSOSYAL DAVRANIŞLARI, EMPATİK EĞİLİMLERİ VE OKUL NEZAKET ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ 840

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI VE SİBER ZORBALIK ÜZERİNE BİR ÇÖZÜM ÖNERİSİ: ANLAM ODAKLI PSİKO-EĞİTSEL GRUP PROGRAMI 848

YALNIZ MÜZİSYENİN SANAL TOPLULUĞU: TEKNOLOJİ ARACILIĞIYLA KÜLTÜREL SENTEZ VE YARATICI ÖZERKLİK 858

YAPAY ZEKÂ ALANINDAKİ GELİŞMELERİN LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN KARİYER TERCİHLERİNE ETKİSİ 868

NEOLİBERAL EĞİTİM POLİTİKALARININ ÖĞRETMEN EMEĞİ DÖNÜŞÜMÜ ÜZERİNE ETKİSİ İLE İLGİLİ BİR ÇALIŞMA 876

DİJİTAL HİKÂYE ANLATIMI İLE DEĞERLER EĞİTİMİ 886

AZERBAYCAN'DA İŞ GÜCÜ PİYASASINDA DİJİTAL DÖNÜŞÜM: EMAS SİSTEMİNİN UYGULAMA SÜRECİ VE SONUÇLARI 902

SYNTHETIC COMPANIONSHIP: YAPAY DOSTLUK KAVRAMINA İLİŞKİN BİR İNCELEME 910

DİJİTAL DÜNYADA PSİKOSOSYAL DENGE: BENLİK SAYGISI, REKREASYONEL KATILIM VE TELEFON KULLANIMI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA 920

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ 21. YÜZYIL BECERİLERİ İLE ÖZ DÜZENLEME BECERİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ 928

DİJİTAL MAHREMİYETİN DÖNÜŞÜMÜ: EBEVEYN-ÇOCUK ETKİLEŞİMİNDE ALGI FARKLILIKLARI ÜZERİNE SİSTEMATİK BİR DERLEME 936

GENAI İLE DÖNÜŞEN AİLE: İLETİŞİM, TERAPİ VE ÇOCUKLUK DENEYİMİ 945

YETİŞKİN BİREYLERİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI İLE PSİKOLOJİK BELİRTİ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ 950

ÖĞRETMENLERİN KONUŞMA ÖZGÜRLÜKLERİ, ELEŞTİRİLERİ VE OKUL YÖNETİMİ İLE SİSTEMDEN BEKLENTİLERİ 954

YALNIZLIĞIN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ 964

ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTSEL STRES DÜZEYLERİ İLE İŞ YAŞAM KALİTESİ ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ 968

YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE İNSAN DENETİMLİ DANIŞMANLIĞIN İNSAN DENEYİMİ ÜZERİNDEKİ NİTEL BIR İNCELEMESİ 980

PSİKOLOJİK VE PSİKOFARMAKOLOJİK MÜDAHALELERE YÖNELİK TOPLUMSAL ÖNYARGILAR: DİRENÇTEN KABULE GİDEN YOL

Sena Handan DURUKAN

Psikolog, durukannsena@gmail.com
ORCID ID: 0009-0001-4674-0966

Nurhan NAZ

Dr. Öğr Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi-Psikoloji Bölümü nnaz@gelisim.edu.tr
ORCID ID: 0009-0007-3517-6160

Özet

Bu araştırmanın amacı, araştırma kapsamında geliştirilen, danışanların danışan yakınlarını ve toplumun psikolojik ve psikofarmakolojik destek almaya karşı önyargılı bakış açılarının nedenlerini ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini incelemektedir. Çağımızda, ruhsal ve fiziksel rahatsızlıkların tedavi edilmesinden daha önemlisi, bu tür rahatsızlıkların ortaya çıkmadan önlenmesi ve bireylerin daha sağlıklı olmaları için kendilerini geliştirmeleridir. Gelişim odaklı bu yaklaşım hem tıp hem de psikoloji alanı için öncelik haline gelmiştir. Bireylerin fiziksel, zihinsel, sosyal ve ruhsal açıdan bütün olarak güçlenebilmesi odak noktası haline gelmiştir. Psikoterapi, insanların duygusal ve davranışsal problemlerinin çözümünü, ruh sağlığının geliştirilmesi ve korunmasını hedefleyen tekniklerin genel adıdır. Psikofarmokoloji ise, ruhsal hastalıklarda kullanılan ilaçların yapısını ve etkisini inceleyen bilimsel bir alandır. Bu alanın temel amacı, psikiyatrik ilaçların duygu, düşünce, davranış ve algı üzerindeki etkilerini incelemek ve elde edilen bilimsel verilere dayanarak ruhsal hastalıkların sağaltımına katkı sağlamaktır. Psikofarmokojik tedavinin uygulanması ve takibi psikiyatristler tarafından gerçekleşmektedir. Ülkemizde ruh sağlığı alanında çalışanların karşısına çıkan ve mesleklerini icra etmelerini zorlaştıran en büyük sorunlardan biri yardım almayla ilgili önyargılı ve olumsuz bakış açısıdır. Bu durum bireyin hem yardım arama davranışını olumsuz yönde etkilemekte hem de aldıkları yardımın etkisini azaltmaktadır. Yapılan literatür taraması ile ilgili kaynaklar aşağıda kaynakçada yer almaktadır. Bu araştırmada, özetlenen bu tanımlamalar, sorunlar ve çözüm önerileri göz önünde bulundurularak bütüncül bir bakış açısıyla konu açıklanmaya çalışılmış ve öneriler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: psikoterapi, psikofarmakoloji,toplumsal önyargı

SOCIAL PREJUDICES TOWARD PSYCHOLOGICAL AND PSYCHOPHARMACOLOGICAL INTERVENTIONS: THE PATH FROM RESISTANCE TO ACCEPTANCE

Abstract

The purpose of this study is to examine the reasons behind clients', their relatives', and society's prejudiced perspectives toward receiving psychological and psychopharmacological support, as well as to explore possible solutions to these problems. In today's world, the prevention of mental and physical disorders before they emerge, and the self-development of individuals to maintain better health, is considered even more important than treatment. This developmental-oriented approach has become a priority in both the fields of medicine and psychology. The focus has shifted to strengthening individuals physically, mentally, socially, and spiritually in a holistic manner. Psychotherapy is a general term for techniques that aim to resolve people's emotional and behavioral problems, while also promoting and protecting mental health. Psychopharmacology, on the other hand, is the scientific field that studies the structure and effects of medications used in mental disorders. Its primary aim is to investigate the impact of psychiatric drugs on emotions, thoughts, behaviors, and perceptions, and to contribute to the treatment of mental disorders based on scientific findings. The implementation and monitoring of psychopharmacological treatments are carried out by psychiatrists. One of the greatest challenges faced by mental health professionals in our country is the prevalence of prejudiced and negative attitudes toward seeking professional help. This situation not only discourages individuals from seeking help but also diminishes the effectiveness of the support they receive. The relevant sources identified through literature review are listed in the references section. In this study, the aforementioned definitions, problems, and solution proposals are considered, and the topic is discussed from a holistic perspective with recommendations provided.

Keywords: psychotherapy, psychopharmacology, social prejudice

GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski olan ve geçmişte bilimsel olmayan psikoterapi uygulamaları, çağımızda modern dünyada tanımlanabilen ve ölçülebilen bir bilimsel noktaya ulaşmıştır. İnsanların iç dünyalarında yaşamış oldukları durumlar, ilişkilerde ve çevrede olan etkileşiminden ortaya çıkan sıkıntılar çeşitli şekillerde ifade edilmiştir (Norcross, 2005). Bu problemlere psikoterapi çatısından bakılacak olunursa, bireydeki uyumsuz düşünce, duygu ve davranışların psikolog unvanına sahip ve klinik psikoloji alanında onayı bulunan bir terapist tarafından bilimsel psikolojik teknik ve yaklaşımlar kullanılarak uyumlu düşünce, duygu ve davranışlara dönüştürülmesi sürecidir (Öztürk,2020). Bu tedavi sürecinde klinik psikologların yanı sıra psikiyatrlar da psikoterapist olarak çalışabilmektedir. Bu doğrultuda psikoterapi, bireye onun için en iyi olanı ona buldurup, hayatını yeniden düzenlemek ve hem kendine ve çevresine hoşgörülü olma hem de kendi ve çevresi ile barışık olma yolunda desteklemek demektir (Kozacıoğlu, 1988).

Psikoterapi, psikopatolojik ve uyumlu olmayan davranışların bırakılarak, uyumlu, ruhsal açıdan sağlıklı davranışların edinilmesi yolunda bir eğitim sürecidir. Psikoterapi aslında insanın değişen çevre şartlarında, "en iyi kendisi olabilme durumunu koruyabilmesi" sürecidir. Bu süreç, terapistlerin ve danışanlarının beraber yürüttükleri, terapistlerin onları anladıklarını ve onlara saygı duyduklarını ve onlara yardım etmek istediklerini ifade ettikleri karşılıklı bir terapötik etkileşim olarak yansıtılmaktadır. Psikoterapi, hastanın zorluklarını anladığı ve bu anlayışa onun katılmasına yardımcı olma yöneliminde olduğu, yapılandırılmış bir tedavi yaklaşımı açısından hem benzersiz hem de karmaşık bir süreçtir (Öztürk vd., 2020). Psikiyatrik hastalarda tedaviye uyumsuzluk diğer tıbbi durumlardan daha yüksektir (Ervatan ,2003). Tedaviye uyumsuzluk; hastaneye yeniden yatış sayısını, morbiditeyi arttırmaktadır. Hastaneye yeniden yatış, mesleki ve ailesel sorunlara yol açmakta, bunlarla bağlantılı olarak danışanın yaşam kalitesi düşmektedir (Çobanoğlu, 2003). Günümüzde zorlu yaşam koşulları bireylerin psikiyatrik yardım arayışını arttırmaktadır. Geçmişe göre daha çok insan psikiyatrik başvuruda bulunup, tanı almakta ve bu kimselere tedavi önerilmektedir. Tedaviye uyumsuzluk, hastalıkların şiddetini ve tedavi masraflarını arttırmakta ve hastaların psikiyatrik tedavilere olan inancını azaltmaktadır.

PSİKOTERAPİ

Psikoterapi Kavramı ve Temel Hedefleri

Geçmişten günümüze, psikoterapi kavramı için birbirine benzeyen ancak aynı zamanda birbirinden farklı açıklamalar dile getirilmiştir. Psikoterapiyi "eğitimli ve sosyal onayı bulunan bir tedavici tarafından acı çeken ve yardım arayan kişi veya kişiler üzerinde uygulanan bir tür sosyal etki" olarak tanımla yapılmıştır (Winnicott, 1971). Daha güncel bir tanımlama yapmak gerekirse psikoterapi, terapistin önderliğinde danışanların psikopatolojik durumlarını ve fonksiyonel bozukluklarını iyi hale getirmek için hem terapötik ilişkiye hem de bireyin sosyal bağlamlarına, psikososyolojik gelişimlerine, düşüncelerine, duygularına ve davranışlarına odaklanılarak çalışılan bir tedavi yöntemidir (Brent, 1998). Psikoterapi ayrıca, danışanın olumlu olmayan duygu, biliş veya davranışlarını olumluya dönüştürmek için, temel prensip ve bilimsel bulgularına uygun çeşitli yöntemlerin psikoterapist tarafından sistematik olarak uygulanması şeklinde de tanımlanabilmektedir (Prochaska, 2010).

Günümüzde özellikle travma odaklı psikopatolojilerin sağaltımına yönelik yapılandırılan psikoterapi modellerinin sayılarının artması ve birbirlerinden belirgin bir şekilde farklılaşması, bu bireylerin psikoterapi modellerinin, psikiyatrik tanıya uygunluğuna bakılarak temel terapötik bileşenleri açısından değerlendirilmesini gerekli kılmıştır. Bu ilkeler ve hedefler arasında, duygusal sıkıntılarını gidermek, bireylerin kendi yaşamlarındaki psikolojik çıkmazlarına çözüm bulmalarına yardımcı olmak

ve kişilerarası ilişkileri güçlendirmek bulunmaktadır (Weiner, 2009). Terapötik ilişkiyi içeren tedavi süreci; birey açısından "istek ve güven", terapist açısından ise, "sabır ve özveri" yönelimlidir. Eski psikopatolojik veya uyumlu olmayan tutumların bırakılarak yeni uyumlu tutumların öğrenilmesi, sağlıklı bir ilişkinin kurulabilmesi ve danışanın "iç görü" kazanması, psikoterapi sürecinin temel amacı olmalıdır. İkili bir ilişkiyi kapsayan terapötik ortamda, terapistin tedavi konusunda yetkin olması ve kendisinin belirli bir psikoterapi sürecinden geçmiş olması gereklidir. Kişilik yapısı açısından ise terapist, en uygun düzeyde ego gücüne sahip, sorumluluklarının bilincinde, özverili, tarafsız, meslek ahlakına saygılı ve etik değerleri olan profesyonel bir kişi olmalıdır (Kozacıoğlu, 1988).

Psikoterapide Sürecine Dair Önyargılar

Psikoterapi sürecinde yaygın olarak kullanılan bilişsel davranışçı yaklaşımlara dair birçok araştırma vardır (Z, 2003). Danışanlar, psikoterapi sürecine başladıklarında, psikoterapi sürecinin nasıl ilerleyeceği ve kendilerinin ve terapistin uyması gereken kuralların belirlenmesi, psikoterapinin çerçevesini oluşturmaktadır. Bu çerçeve psikoterapi sürecinin belirleyicisi olarak da düşünülebilir. Psikoterapi çerçevesi, aynı zamanda danışanın ve terapistin haklarını korumaktadır. Bu çerçevenin anlaşılmamasından doğan olumsuzluklar ise, süreç içinde açığa çıkabilmektedir (Gödeş, 2018). Psikoterapi sürecine dair en sık karşılaşılan önyargı içeren yaklaşımlar ve bunlara dair doğru açıklamalar aşağıda yer almaktadır:

- "Psikoterapi süreci sohbet etmek ile aynıdır"

Terapi süreci sıradan bir sohbet değildir. Psikoterapist ve danışan arasında kurulan terapötik çerçeve ile sohbetin etmenin önüne geçilmektedir. Bilimsel teknik ve yöntemlerin belli bir plan ile kullanıldığı, hedefe yönelik ilerleyen bir süreçtir (Gödeş, 2018).

- "Psikoterapistim de diğer insanlar gibi yapmış olduğum tercihlerimi yargılayabilir"

Bireysel terapilerde önemli olan etik kurallardan biri insan haklarına saygı duymak ve ayrımcılık yapmamaktır. Her birey, psikoterapi sürecine başvurabilir. Psikoterapistlerin hastalarını yargılamadan yaklaşabilmesi, fikirlerine saygı duyması, onlara eşit davranması en temel etik prensiplerdendir (Korkmaz, 2019).

- "Psikoterapi bilimsel bir yaklaşım değildir"

Psikoterapist yararlandığı ekolün bilimsel yöntemlerine ve tekniklerine bağlı kalarak danışanın iyi oluş durumunu arttırmayı amaçlayan ve uyumsuz düşünce ve tutumlar üzerinde kalıcı değişiklikleri amaçlayan uygulamalarda bulunur. Psikoterapiler üzerinde gerçekleştirilen klinik araştırmalar her geçen gün artmaktadır, bilimsel olarak etkinliği kanıtlanmış psikoterapi yöntemleri mevcuttur.

- "Terapiye gitmek bir zayıflık meselesidir"

Psikoterapi süreci, danışanların iç dünyasını, psikolojik yapısını ve çevresiyle olan ilişkisini anlamlandırdığı bir süreçtir (Özakkaş, 2018). Güçlü ya da zayıf olmak psikoterapi desteği almanın sebeplerinden biri olarak kabul edilmemektedir.

- "Ya terapistim anlattıklarımı başkaları ile paylaşırsa?"

Psikoterapi sürecinde verilen bütün bilgiler danışan ve psikoterapist arasında gizli kalmaktadır. Psikoterapilerde gizlilik ilkesi son derece önemli bir kuraldır. Bu kural ancak belli durumlar kapsamında bozulabilir, bunun dışındaki tüm durumlarda ise asla taviz verilmez. Terapi sürecinin başında gizlilik

ilkesinin bozulduğu durumlar hakkında danışana bilgi verilmektedir; bunun sonrasında danışan onayı ile psikoterapi süreci başlamaktadır (Çayköylü, 2002).

PSİKOFARMAKOLOJİ

Psikofarmakoloji, ruh sağlığı hastalıklarında kullanılan ilaçların yapısını ve canlıların vücudundaki etkilerini inceleyen bilim alanıdır. Psikiyatrik hastalıkların sağaltımında ilaç tedavileri önemli yer tutmaktadır. Başlıca kullanılan ilaç grupları; antidepresanlar, kaygı giderici ilaçlar, antipsikotikler ve duygudurum düzenleyicileridir. Bu ilaçlar da kendi içlerinde alt gruplara ayrılmaktadır.

Antidepresan ilaçlar; depresyon ve anksiyete bozuklukları tedavisinde, antipsikotik ilaçlar; şizofreni ve benzeri hastalıkların tedavisinde, duygudurum düzenleyicileri; duygudurum bozukluklarında, kaygı giderici ilaçlar; kaygı bozukluklarında kullanılmaktadır.

Toplumumuzda psikiyatrik hastalıklara karşı önyargı olduğu gibi, ne yazık ki, ilaçlara karşı da önyargı mevcuttur. Bu önyargılar nedeniyle, hastalıkların tanısı geç konulmakta, hastaların tedavilerine geç başlanmakta ya da hiç başlanamamaktadır. Hastalıkların tedavi edilmemesi, hastalığın tekrarlamasına bireylerin hayat kalitesinin azalmasına neden olmaktadır.

Diğer tıp dallarında kullanılan ilaçlar gibi, psikiyatride kullanılan ilaçların da yan etkileri bulunmaktadır. Bu yan etkiler, herkeste ortaya çıkmayacağı gibi, aynı şiddette de oluşmayabilir. Böyle bir durumla karşılaşıldığında, hekimle iletişime geçilerek önerileri doğrultusunda tedaviye devam edilmesi gerekir çünkü ruh sağlığı bozuklukları tedavi gerektiren rahatsızlıklardandır. En sık karşılaşılan önyargılardan bir tanesi de psikiyatrik ilaçların hepsinin bağımlılık yaptığı düşüncesidir. Antidepresan ilaçlar, antipsikotik ilaçlar ve duygudurum düzenleyici ilaçlar bağımlılık yapmaz. Bu alanda kullanılan ilaçların sadece bir grubu bağımlılık yapabilmektedir. Bununla birlikte bağımlılık çoğunlukla hekim denetiminin dışında, kişinin kendi inisiyatifi ile uygun olmayan ilaç kullanımı sonucu ortaya çıkmaktadır. Psikofarmakoloji tedavisinin hastalıkların tedavisinde önemli yere sahip olduğu ve mutlaka doktor kontrolünde kullanılması gerektiği unutulmamalıdır. Aşağıda psikofarmakolojik desteği etkileyen bazı faktörler ve ön yargılar bulunmaktadır.

Psikofarmakolojik Desteği Etkileyen Faktörler

Tedaviye uyumsuzlukla ilgili etmenler psikiyatrik hastalıklarda genel olarak dört başlık altında incelenebilir:

- **Hastayla ilişkili etmenler:** kişilik bozuklukları, genç yaş, şiddetinin fazla olması, içgörü yoksunluğu, madde kötüye kullanımı, tedaviye karşı yetersiz bilgi düzeyi

- **İlaca bağlı etmenler:** Nörolojik, endokrin, antikolinerjik yan etkiler, etkisiz veya aşırı yüksek doz ilaç kullanımıdır.

- **Çevresel etmenler**: Ekonomik güçlükler, yetersiz sosyal destek, duygu dışavurumunu gösteren aile bireyleri olması, çevrenin ilaç tedavisine karşı tutumu, kültürel inançlar, paramedikal yardım arayışlarıdır.

- **Hekimle ilgili etmenler:** Zayıf terapötik ilişki, iletişim kusurları, empati yoksunluğu, yetersiz takip (Smith ,1990).

Yapılan araştırmalarda, hastalık süresinin uzun olması, hastanın tedavide ilaç uyumsuzluğu ile ilişkili bulunmuştur. Bu iki neden, hastalarda, hastalıklarının hiç düzelmeyeceği ve tedavi girişimlerinin

etkili olamayacağı şeklindeki düşüncelerin gelişmesine neden olarak tedavi uyumlarını bozmaktadır (Aker vd., 2000).

Kişinin ailesi, arkadaş desteği veya çalışıyor olması da tedavi sürecindeki önyargıların içerisinde yer almaktadır. Çalışan bireyler, işyerinde ilaç kullanmaktan dolayı daha kolay etiketlenebilecekleri endişesiyle doz atlamak şeklinde uyumlu olmayan davranışlar gösterebilir. Sağlık sisteminin yapısı, randevuları bekleme zamanı ve ilaç maliyeti önyargıların oluşmasına sebep olan diğer nedenlerdir (Çobanoğlu vd., 2003). Kişinin hastalık ve ilaçla ilgili inançları, verilen önerilere uyumu kişilik özellikleri doğrultusunda olmaktadır. Danışan yakınlarının ruhsal hastalıklara yönelik tutumlarını, eğitim düzeyini, hastalığı akraba, arkadaş çevresinin bilmesinin etkilediği ailede ruhsal hasta varsa, aile üyelerinin bu durumdan utanması, bu hastaların tehlikeli olduğuna inandıkları tüm bunların sonucu olarak da hasta yakınlarının kendilerini toplumda damgalanmış gibi hissettikleri belirtilmiştir (Mutlu, 2012). Danışan ve danışan yakınları, toplumun damgalamasından dolayı hastalık tanısını gizlediği ve hatta ruhsal hastalık nedeniyle evlilik için tercih edilmeyeceğini düşündüğü söylenebilir.

Psikofarmakolojik Sürecine Karşı Önyargılar

- Doğal Yöntemler kullanılmalı, kimyasal ilaçlar değil?

Psikiyatri sadece ilaç kullanmaz. Tedavide terapi yöntemleri, ev ödevleri gibi tekniklerde kullanılır. Hastalığın etkisinin bedeni yıprattığı, kronik stresin; bedeni etkileyerek kolesterol veya romatizmal hastalıklar gibi sonuçlara da neden olduğu sayısız araştırmada kanıtlanan bir gerçektir.

- Psikiyatri ilaçları bağımlılık yapar, başlanıldığı zaman bırakılamaz.

Günümüzde kullanılan psikiyatri ilaçları yaygın kanının aksine, uyuşturucu değildir. Oldukça etkili olan bu ilaçlar mutlaka doktor tavsiyesiyle ve takip altında kullanılmalıdır.

- Psikiyatri sadece delilerle uğraşır, normal olan kişi psikiyatriye gitmez.

Şizofreni, depresyon, anksiyete, panik bozukluğu gibi hastalıklardan basit uyku sorunlarına, cinsel sorunlardan sınav kaygısına dek pek çok sorunda hasta; psikiyatriden fayda görür. Herhangi bir hastalık olmadan da evlilik sorunları, ergen ve aile çatışmalarında da psikiyatrik yaklaşımlar çözümü kolaylaştırır ve yaşam kalitesini en çok arttıran tıp dallarından biridir.

- Gitsem de fayda görmem, tedavi benim düşüncemi mi değiştirecek?

Bazı hastalıklar insanları daha kuşkucu, tedirgin veya takıntılı yapabilir. Eğer bir sorunun içinde takılıp kaldıysanız ve kendi çabanızla bu sorunlar içinden çıkamıyorsanız psikiyatrik yardım almak daha faydalı olur ve hayatınızı kolaylaştırabilir. Aylar veya yıllarca süren bir sorun için profesyonel destek almak, o sorunla yaşamaktan daha akılcı ve kolaydır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tedavi uyumu; hastalığın seyrini, hastalığa bağlı morbiditeyi, hastanın sosyal, mesleki ve ailesel işlevselliğini etkilemektedir. Psikiyatri hastalarında tedavi uyumsuzluğu sık hastane yatışı, hastalıkta yineleme, tedaviye direnç ile ilişkilendirilmekte ve uyumsuzluğun yaşam kalitesini düşürdüğü, hastalığa bağlı iş gücü kaybına yol açtığı ve tedavi maliyetini arttırdığı bilinmektedir. Artan tedavi seçeneklerine rağmen tedavi uyumsuzluğu oranlarında belirgin bir azalma sağlanamamıştır. Bu konu üzerinde yapılan çalışma sayısı konunun önemi anlaşıldıkça giderek artmaktadır ancak tedavi uyumsuzluğunu engellemek için yapılabilecekler ile ilgili çalışmalar ve çözüm önerileri oldukça kısıtlıdır. Uyum kavramıyla ilgili bugüne kadar yapılan çalışmalarda genelde ya hep ya hiç ilkesi kabul edilmiştir.

Hastaların tedaviye genelde kısmen uyum gösterdiklerinin bilinmesi ve uyumu etkileyen faktörlerin belirlenmesi, çözüm önerileri sunulması hastaların tedaviye uyumunu arttıracak ve hastalığın sebep olduğu yıkımı, tedavi maliyetini, iş gücü kaybını en aza indirecektir. Sonuç olarak terapist hem danışanının tanısına uygun ve yetkin olduğu psikoterapi yöntemini kullanarak hem de danışanının tedavisine aktif bir şekilde katılım göstermesini olanaklı kılarak onu mümkün olabilen en kısa sürede ruhsal açıdan sağlıklı, işlevsel ve bütünleşmiş bir hale getirmelidir.

KAYNAKLAR

Aker T, Üstünsoy S, Kuğu N, Yazıcı A (2000) Psikotik bozukluğu olan hastalarda tedaviye uyum ve ilaç tedavisine uyumsuzluğu değerlendirme ölçeği. 36. Ulusal Psikiyatri Kongresi Özet Kitabı. Antalya.

Çayköylü, A. (2002). Psikiyatride Gizlilik İlkesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, *5*(4), 248-256.

Çobanoğlu ZSÜ, Aker T, Çobanoğlu N (2003) Şizofreni ve diğer psikotik bozukluğu olan hastalarda tedaviye uyum sorunları. Düşünen Adam, 16:211-218.

Gödeş, M. (2018). Psikoterapide Çerçevenin Önemi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, *1*(2), 134-153.

Korkmaz, B. (2019). Yapısına göre Psikoterapi Türleri ve Etik Meseleler. *Uludağ Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *20*(36), 513-543.

Kozacıoğlu, G. (1988). Psikoterapötik Ortama Giriş. Psikoloji Çalışmaları, C. 16, s. 125-140.

LEWINSOHN, P.M., ROBERTS, R.E., SEELEY, J.R.(1994). Adolescent psychopatology: II. Psychosocial risk factors for depression. **Journal of Abnormal Psychology,**103 (2), 302-315.

McWilliams, N. (2011). Psychoanalytic diagnosis: Understanding personality structure in the clinical process. Guilford Press.

Mutlu M, Bölük G, Kayacı M, Ada G. Manisa ruh sağlığı ve hastalıkları hastanesinde tedavi gören hastaların yakınlarının psikiyatrik hastalıklara yönelik bilgi, tutum ve inançlarının incelenmesi.II. uluslararası VI. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi, Özet Kitabı CD. Erzurum: 2012. s.371-2.

Norcross, J. C. (2005). A primer on psychotherapy integration. In J. C. Norcross & M. R. Goldfried (Eds.), Oxford series in clinical psychology. Handbook of psychotherapy integration (pp. 3-23).

Özakkaş, T. (2008). Bütüncül psikoterapi. İstanbul: Litera Yayınevi.

Özakkaş, T. (2018). Psikoterapi Tarihi ve Bütüncül Terapi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapiler Derneği, 1*(1), 1-24. https://dergipark.org.tr/en/pub/bpd/issue/31051/372888

Prochaska, O. J., & Norcross, J. (2010). Systems of Psychoterapy. A Transtheoretical Analysis. 7. Baskı. USA: Cengage Learning Academic Resource Center.

Smith J, Birchwood M (1990) Relatives and patients as partners in management of schizophrenia. The development of a service model. Br J Psychiatry,156:654-660.

Sungur M. Z (2003). Bilişsel-davranışçı Terapilerin Temel İlke ve Özellikleri ve Entegre Yaklaşımının Yararları. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi, 11*(2), 31-38.

Winnicott, D. W. (1971). Playing and Reality. London: Routledge.